

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก

หมู่บ้านห้วยน้ำหนักหรือที่คนทั่วไปเรียกว่า บ้านห้วยน้ำหนัก ตั้งอยู่ที่ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีประชากรประมาณ 2,700 คน มีผู้ถือสัญชาติกะเหรี่ยงประมาณ 1,000 คน ที่เหลืออีกประมาณ 1,700 คน ถือสัญชาติไทย แต่ผู้ที่ถือสัญชาติไทยเหล่านี้ส่วนใหญ่สืบทอดมาจากบรรพชนชาวกะเหรี่ยงนั่นเองแต่เกิดในแผ่นดินไทยจึงได้สัญชาติไทย สภาพสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ยังขาดมาตรฐานในคุณภาพชีวิต หมู่บ้านนี้ไม่มีสถาน ศึกษาอนุบาล ศูนย์พัฒนาเด็ก บ้านห้วยน้ำหนัก ครัวเรือนส่วนใหญ่เพาะปลูกพืชไร่โดยสามีเป็นผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว ส่วนภรรยาอยู่กับบ้านทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร อย่างไรก็ตามประเพณีในครอบครัวยังคงให้ความสำคัญแก่สตรี หรืออาจกล่าวได้ว่าชาวกะเหรี่ยงให้ค่านิยมด้านภรรยาเป็นใหญ่ในครอบครัว หมู่บ้านนี้ไม่มีร้านค้าและร้านอาหาร มีเพียงร้านขายของชำเล็กๆของผู้ใหญ่บ้านและร้านเล็กๆที่ขายผ้าพื้นเมือง การเปลี่ยนแปลงที่พอจะพบเห็นอยู่บ้างในหมู่บ้านนี้คือ ในชีวิตประจำวันผู้คนชาวกะเหรี่ยงจะสวมใส่เสื้อผ้าเหมือนกับชนบทไทยทั่วไป ไม่ได้สวมชุดกะเหรี่ยงเหมือนกับชุมชนกะเหรี่ยงบางแห่งของไทย แต่สิ่งที่ยังคงไว้ซึ่งค่านิยมของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านแห่งนี้มีหลายประการ เช่น ชาวบ้านเกือบทุกครัวเรือนพูดภาษากะเหรี่ยง หลายครัวเรือนพูดภาษาไทยไม่ได้ เพราะขาดการศึกษา พวกผู้ใหญ่ซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้จึงมักจะอ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ ดังนั้นการศึกษาสำรวจของนิสิตในครั้งนี้จึงต้องว่าจ้างชาวบ้านเป็นจำนวนถึง 6 คน นำนิสิต 6 กลุ่ม เข้าไปในครัวเรือนต่างๆ เพื่อซักถามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องสถาบันสังคมที่เชื่อมโยงให้ชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน

ภาพที่ 2.1 สตรีกะเหรี่ยงและบุตรชายในบ้านห้วยน้ำหนัก
(มีการแต่งกายเหมือนชาวชนบททั่วไป)

กลุ่มนิสิตที่เข้าไปสัมภาษณ์ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านนี้ มีนิสิตคนหนึ่งที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยง จากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านเหล่านี้ทำให้พบว่า ภาษา กะเหรี่ยงในหมู่บ้านนี้ไม่แตกต่างจากชาวกะเหรี่ยงที่อำเภอแม่สะเรียง แต่ใช้เสียงที่สูงกว่า สมดัง คำกล่าวของผู้ที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงที่ว่า “ชาวกะเหรี่ยงทุกคนสืบเชื้อสายมาจากพ่อคนเดียวกัน” คำนิยามที่ปรากฏให้เห็นอีกประการหนึ่งคือ ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนักยังคงนิยมการกินหมาก โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีหลายครัวเรือน อย่างไรก็ตามคำนิยามที่สร้างความประทับใจให้แก่นิสิตที่เข้า มาสัมภาษณ์หมู่บ้านแห่งนี้คือ ความเป็นมิตรไมตรีและการแบ่งปันให้กัน โดยนิสิตแต่ละกลุ่มต่าง ได้รับผลแห่งคำนิยามนี้โดยทั่วถึงกัน บางครัวเรือนประกอบอาหารกะเหรี่ยงให้นิสิตได้รับประทาน บางครัวเรือนได้ปลดกล้วยไม้มาชนิดที่เก็บจากป่าและนำมาปลูกเป็นไม้ประดับหน้าบ้านให้แก่ นิสิต บางครัวเรือนขายเห็ดราคาถูกมาก มีทั้งเห็ดหูหนูและเห็ดฟางให้นิสิต และบางครัวเรือน เก็บพุทราที่ปลูกเป็นพืชไร่ให้นิสิต คนละ 1 ถูใหญ่ ซึ่งมี รสอร่อยหวานกรอบมาก ทำให้นิสิตได้ เรียนรู้คุณค่าของการเป็นมิตรไมตรีของสังคมกะเหรี่ยงในหมู่บ้านแห่งนี้

ภาพที่ 2.2 เด็กกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยน้ำหนัก

ภาพที่ 2.3 นิสิตสำรวจบ้านห้วยน้ำหนัก

ประวัติความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี

กะเหรี่ยงมีความหมายอย่างเป็นทางการในหนังสือ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัด ในประเทศไทย พ.ศ. 2545 ดังนี้

“กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาเผ่าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยรวมตัวกัน อยู่หนาแน่นในพื้นที่ป่าเขาทางทิศตะวันตกของประเทศไทย บริเวณชายแดน ไทย-พม่า ชาวกะเหรี่ยงได้เคลื่อนย้ายมาทางทิศตะวันออกอย่างช้าๆ ในระยะ แรกประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งออกเป็นกลุ่ม

ใหญ่ๆคือ สะกอและโป นักมานุษยวิทยาจัดชาวกะเหรี่ยงอยู่ในกลุ่มภาษา
พม่า-ธิเบต” (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์, 2545)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในประเทศไทยชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มใหญ่ๆมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ
กะเหรี่ยงโปว์หรือกะเหรี่ยงโพล่ง และกะเหรี่ยงสะกอหรือกะเหรี่ยงปกาเกอญอ ซึ่งทั้งสองต่างเป็น
กะเหรี่ยงเหมือนกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีความเชื่อแบบเดียวกัน คือ นับถือศาสนา
พุทธกับนับถือผี มีบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ควบคู่ไปกับการนับถือผี จากการสัมภาษณ์นาย
ทวีวัฒน์ แยมพรม ชาวบ้านห้วยน้ำหนักกล่าวว่าชาวไทยกะเหรี่ยงในหมู่บ้านห้วยน้ำหนักส่วนใหญ่
เป็นกะเหรี่ยงสะกอ ความแตกต่างระหว่างกะเหรี่ยงโปว์กับกะเหรี่ยงสะกอในหมู่บ้านห้วย
น้ำหนักคือ กะเหรี่ยงโปว์เป็นกะเหรี่ยงดั้งเดิมในพื้นที่นี้ แต่เดิมอยู่ในที่ราบในอำเภอสวนผึ้ง ส่วน
กะเหรี่ยงสะกอเป็นกะเหรี่ยงที่อยู่ตามภูเขา อพยพมาจากพม่า หนึ่งที่หมู่บ้านห้วยน้ำหนักนี้มี
กะเหรี่ยงสะกอมากกว่ากะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงสะกอได้รับอิทธิพลของศาสนาคริสต์ที่พวกสอน
ศาสนาได้เผยแพร่ตั้งแต่อยูในพม่า ส่วนกะเหรี่ยงโปว์นั้นนับถือศาสนาพุทธมากกว่า เมื่อแรกได้ตั้ง
ถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนใกล้เทือกเขาตะนาวศรี นักวิชาการสันนิษฐานว่าชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่
ที่เข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ น่าจะอพยพมาจากเมืองทวายใน
ประเทศพม่า ชาวกะเหรี่ยงได้เล่าสืบต่อกันมาว่า เมื่อประมาณ 200 ปีซึ่งเป็นช่วงเวลาต้นสมัย
รัตนโกสินทร์ พวกกะเหรี่ยงถูกพม่ารุกรานจึงอพยพข้ามเทือกเขาตะนาวศรีเข้ามาประเทศไทยทาง
อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีแล้วแยกย้ายไปตั้งอยู่เขตจังหวัดราชบุรีที่บ้านเก่ากะเหรี่ยง
(ปัจจุบันคือบ้านหนองนกกระเรียน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี) แล้วโยกย้ายมาทางตะวันตก
จนถึงลำน้ำภาชีในเขตอำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา อีกกลุ่มหนึ่งไปทางใต้ถึงต้นแม่น้ำ
เพชรบุรี ในอดีตชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งมีหน้าที่คอยดูแลเขตแดนไทยด้านตะวันตกของเมืองราชบุรี
มีผู้นำเป็นนายกองด่านที่สวนผึ้ง คือ หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์และหลวงวิเศษศิริรักษ์ และปรากฏว่าใน
ตอนปลายรัชกาลที่ 8 สภาพพื้นที่ชายแดนจังหวัดราชบุรีอันเป็นที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงนี้ส่วน
ใหญ่เป็นพื้นที่ป่า มีสัตว์ป่าชุกชุม เช่น ช้าง กระทิง หมูป่า เก้ง กวาง เนื่องจากโดยสภาพพื้นที่อัน
เป็นถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้เป็นป่าเขาด้านตะวันตกของสยาม คนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน
พื้นที่ชายขอบ ผู้คนเหล่านี้เป็นผู้ที่นำสินค้าอันเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของสยามนับแต่สมัย
อยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บทบาทของชาวกะเหรี่ยงนับแต่เมือง อัมผาง ศรีสวัสดิ์
อุทัยธานี สังขละบุรี ราชบุรี(หรือกะเหรี่ยงจากสวนผึ้ง) พวกเขาเป็นผู้นำสินค้าผลิตภัณฑ์จากป่า
ออกมา และรัฐบาลไทยได้ส่งสินค้าเหล่านี้ลงเรือสำเภาไปยังกรุงปักกิ่ง สินค้าที่บรรทุกไปนั้นมี ช้าง
ไม้กฤษณา ไม้มะเกลือ นอแรด งาช้าง เร่ว นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงยังส่งสินค้างาช้างส่งเข้ามายัง
ราชสำนักไทย จึงอาจกล่าวได้ว่า “กะเหรี่ยงคือผู้ผลิตหรือควบคุมสินค้าของป่าเกือบทั้งหมด”
(วุฒิ บุญเลิศ, 2546)

ภาพที่ 2.4 ภาพถ่ายของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี ประมาณ พ.ศ. 2493

(จากครอบครัวของวุฒิ บุญเลิศ ปราชญ์ชาวบ้านแห่งอำเภอสวนผึ้ง)

วุฒิ บุญเลิศ ปราชญ์ชาวบ้านแห่งอำเภอสวนผึ้งซึ่งสืบเชื้อสายมาจากกะเหรี่ยงโปว์หรือกะเหรี่ยงโพล้อ์กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงได้มีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์สยาม มีหน้าที่ลาดตระเวนสืบข่าวและเข้าร่วมเป็นกองกำลังในกองทัพอยุธยา ในต้นรัชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์กะเหรี่ยงสวนผึ้งทำหน้าที่ให้เป็นกองกำลังรักษาชายแดนไทย ดูแลด่านชายแดนด้านตะวันตกของเมืองราชบุรี ต่อมาเมื่ออังกฤษเข้ายึดครองพม่า กะเหรี่ยงสวนผึ้งได้ทำหน้าที่ในการชี้แนวเขตแดนไทย - พม่า ระหว่างสยามกับอังกฤษ การปฏิรูประบบราชการในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทำให้กะเหรี่ยงสวนผึ้งถูกดึงเข้ามาใกล้ชิดกับอำนาจรัฐ (วุฒิ บุญเลิศ, 2546)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยี่ยมชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่เมืองสวนผึ้งในปี พ.ศ. 2436 และในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2438 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาที่ถ้ำจอมพล ที่ ตำบลจอมบึง จังหวัดราชบุรี ในครั้งนั้นได้มีพราหมณ์ชาวกะเหรี่ยงจากสวนผึ้งเข้ารับเสด็จ และพราหมณ์กะเหรี่ยงได้ถวายของป่าแด่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ด้วย (วุฒิ บุญเลิศ, 2546) ในสมัยนั้นชาวกะเหรี่ยงต้องนำบรรณาการมาถวายพระเจ้าแผ่นดิน ดังปรากฏจากคำอธิบายของวุฒิ บุญเลิศว่า ชาวกะเหรี่ยงที่เมืองกาญจนบุรีต้องถือน้ำพิพัฒน์สัตยา 3 ปีต่อครั้ง และต้องนำเครื่องราชบรรณาการ ประกอบด้วย ต้นไม้เงิน 2 ต้น มีผ้าขาว ผ้าแดง ที่กะเหรี่ยงทำเอง 20 ผืน เครื่องยาสมุนไพรและของป่า รวมทั้ง แร่ทองคำ ดีบุก ที่เรียกว่า ส่วยทอง ส่วยดีบุก ไปถวายพระเจ้าแผ่นดินที่กรุงเทพฯ โดยมีพระยาพลเทพปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหมเป็นผู้นำเข้าเฝ้า นอกจากนี้บรรดาผู้นำชาวกะเหรี่ยงก็มักจะนำช้าง น้ำผึ้งป่า และสิ่งมีค่าที่ได้จากป่า

เป็นของกำนันแก่บรรดาเจ้าเมือง ข้าหลวง ผู้ว่า นายอำเภอ ฯลฯ เป็นสิ่งที่หาได้และมีราคาในท้องถิ่น มอบแก่ขุนนางเหล่านั้น ขุนนางที่สำคัญท่านหนึ่งคือ พระยาสุรพันธ์เสนี (อิน บุนนาค) ทศกัณฐ์ มณฑลราชบุรีได้รับคนในครอบครัวของผู้นำกะเหรี่ยงในท้องถิ่นมาอยู่ด้วยเพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเหล่านั้นได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีของคนเมือง เพื่อที่เขาเหล่านั้นจะได้มีความเป็นไทยและสำนึกของความเป็นพลเมืองไทย

ภาพที่ 2.5 ชาวกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้ง ถ่ายประมาณพ.ศ. 2490

(จากครอบครัวของวุฒิ บุญเลิศ ผู้ที่นั่งตรงกลางคือครูระเ็น บุญเลิศ เชื้อสายกะเหรี่ยงโปว์ บิดาของวุฒิ บุญเลิศ สัตว์ในตะกร้าคือแรดตัวสุดท้ายของผืนป่าในสวนผึ้งตอนต้นลำน้ำภาชี นายพรานที่ถือปืนชื่อแควหน่อง ถ่ายที่ร้านขายยาไทยสมบูรณ์ ในตลาดอำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อของป่าจากพรานกะเหรี่ยง)

ในปี พ.ศ. 2444 พญาวรเดชศักดาธุระ ผู้ปกครองเมืองราชบุรี ได้ออกตรวจชาวกะเหรี่ยงโปว์ตามเมืองราชบุรีและเพชรบุรี และให้คนกะเหรี่ยงมีสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทย เสียภาษีให้แก่รัฐและมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ชาวกะเหรี่ยงยอมอยู่ใต้การปกครองของไทยและต้องการมีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่ของตน เช่น สิทธิในการเลือกหัวหน้าหมู่บ้าน รายงานสภาพพื้นที่ป่า และจ่ายภาษี บางคนเข้าร่วมในกองทัพไทยและบางคนก็เป็นตำรวจ ชาวกะเหรี่ยงตามชายแดนภาคตะวันตกในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรีนั้นต่างมีความจงรักภักดี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีความซาบซึ้งที่ทรงพระราชทานเงินเหรียญบาทให้แต่ละครอบครัวในครั้งนั้น พวกกะเหรี่ยงบางครัวเรือนของอำเภอสวนผึ้งยังคงเก็บรักษาเหรียญบาทนี้ไว้เพื่อแสดงถึงความรักในแผ่นดินไทยเช่นเดียวกับชาวไทยทั่วไป

สภาพภาพของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยเริ่มเสื่อมถอยตั้งแตรัชกาลที่ 5 เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงไม่ได้มีบทบาทในการป้องกันชายแดนฝั่งตะวันตกของประเทศดังเช่นแต่ก่อน ชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบันจึงจัดอยู่ใน "กลุ่มคนที่ยากจนที่สุดในประเทศ"

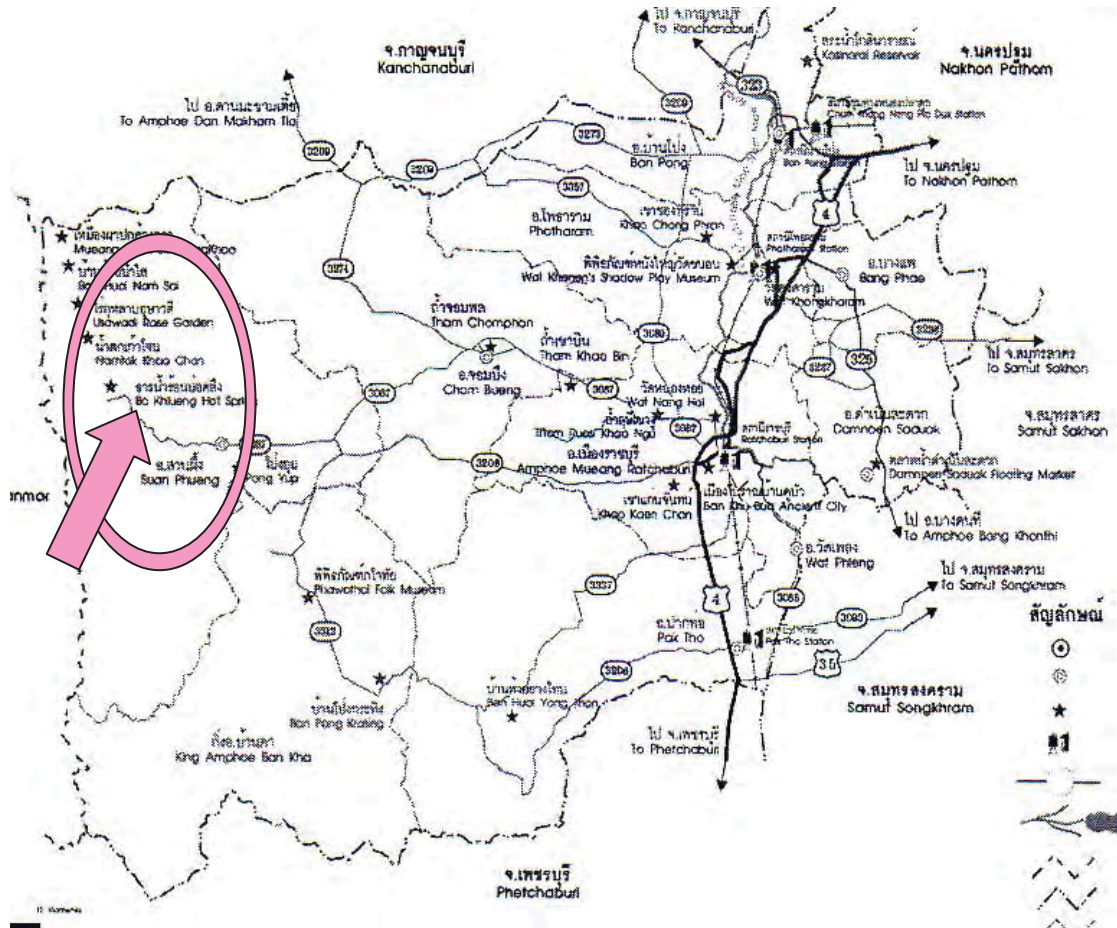
ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอสวนผึ้ง

พื้นที่ของอำเภอสวนผึ้งซึ่งเคยเป็นถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีประมาณ 60 กิโลเมตร อาณาเขตของอำเภอสวนผึ้งมีดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีและอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอจอมบึงและอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอมะริดของจังหวัดทวายในสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า มีแนวเทือกเขาตะนาวศรีกั้นอาณาเขต และถือเป็นสุดแดนแผ่นดินไทยทางด้านตะวันตก และบ้านห้วยน้ำหนักจะตั้งอยู่ในบริเวณนี้

ภูมิประเทศของอำเภอสวนผึ้งส่วนใหญ่เป็นภูเขา ที่สำคัญคือเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งทอดยาวตามชายแดนด้านตะวันตกของอำเภอสวนผึ้ง บริเวณนี้จะประกอบไปด้วยป่าเขา น้ำตก ซึ่งเป็นตอนต้นน้ำลำภาชี ประกอบด้วยต้นไม้น้อยใหญ่และเป็นผืนป่าธรรมชาติที่สำคัญในภาคตะวันตกของประเทศไทย ต้นไม้อันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นี้มีขนาดใหญ่ขนาดสี่คนโอบรอบเป็นต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านขนาดใหญ่ขนาดกว้างเป็นเมตร ต้นไม้ใหญ่เหล่านี้มีรังผึ้งต้นละกว่า 200 รัง เป็นที่นำมหัสจรรย์ ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่นี้เรียกต้นไม้นี้ว่า "ไหมซ่าเลียง" แต่ชาวบ้านไทยเรียกว่า "ต้นชวนผึ้งหรือชวนผึ้ง" หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนาม "ต้นผึ้ง" จึงเป็นที่มาของชื่ออำเภอสวนผึ้ง แม้ว่าจำนวนรังผึ้งในผืนป่านี้จะลดน้อยลงก็ตาม

ลักษณะภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยป่าเขาและพื้นที่ลาดชันเช่นนี้ทำให้ไม่ค่อยมีการบุกเบิกทางป่า บริเวณนี้แต่เดิมในสมัยก่อนจะเต็มไปด้วยแร่ดีบุกจึงกลายเป็นชุมชนเหมืองดีบุก แต่เมื่อแร่ดีบุกหมดไปชุมชนก็เสื่อมสภาพไป คงเหลือแต่ชาวกะเหรี่ยงซึ่งกลายเป็นประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนนี้ โดยหน่วยงานซึ่งได้แก่กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรในเวลานั้นได้ทำหน้าที่พัฒนาจนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอสวนผึ้งในพ.ศ. 2517 มีพื้นที่ประมาณ 2,145 ตารางกิโลเมตร คำขวัญของอำเภอนี้คือ "สาวกะเหรี่ยงเคียงถิ่นตะนาวศรี ลำภาชี"

ภาพที่ 2.6 แผนที่จังหวัดราชบุรีและที่ตั้งของอำเภอสวนผึ้ง

อำเภอสวนผึ้งแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 4 ตำบล 37 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลสวนผึ้ง ตำบลป่าห้วย ตำบลท่าเคย และตำบลตะนาวศรี สำหรับหมู่บ้านห้วยน้ำหนักเป็นหมู่บ้านในตำบลตะนาวศรี ตำบลนี้ได้ยกฐานะเป็นตำบลในปีพ.ศ. 2531

สำหรับตำบลตะนาวศรีในอำเภอสวนผึ้งนั้นประกอบด้วยชาวไทยเชื้อสายต่าง ๆ เช่น กะเหรี่ยง ลาว และญวน แต่ราษฎรส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ดังนั้นประเพณี หรือ โบราณสถานต่าง ๆ ก็ยังมีเหลืออยู่ให้เห็นบ้าง รวมทั้งประเพณีที่ทุกหมู่บ้านในตำบลตะนาวศรียังอนุรักษ์อยู่ และจะจัดกันทุกปี ก็คือ ประเพณี "อ้งหมี่ต่อง" หรือ ประเพณี "รับขวัญวันกินข้าวห่อ" ซึ่งจะจัดทุกปีในเดือนกุมภาพันธ์หรือเดือนสิงหาคม อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทำสวนและทำไร่ นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับจ้าง เป็นตำบลที่รัฐได้เข้าไปพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาท

[illegible]

ประวัติความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก

นิสิตได้สัมภาษณ์นายจริง ชัยวัฒน์พิศาล ชาวบ้านห้วยน้ำหนักซึ่งกล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนักน่าจะตั้งถิ่นฐานก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 เพราะเมื่อพระองค์เสด็จที่ราชบุรีก็มีบ้านเรือนชาวกะเหรี่ยงอยู่แล้ว และทรงแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านคนแรก คือ หลวงพิทักษ์ศรีมาตย์

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก

ลักษณะโดยทั่วไปของหมู่บ้านห้วยน้ำหนักเป็นที่ราบหุบเขาและภูเขา มีอาณาเขตดังนี้	
ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
ทิศใต้และตะวันออก	ติดต่อกับตำบลบ้านคา กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์

หมู่บ้านห้วยน้ำหนักมีพื้นที่ 35.05 ตารางกิโลเมตร หรือ 21,906.25 ไร่ อยู่ห่างจาก สำนักงานอำเภอสวนผึ้ง 30 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 94 กิโลเมตร มี ถนนลาดยางจากอำเภอสวนผึ้งถึงบ้านห้วยน้ำหนักเป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร และมีถนนภายใน หมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 449 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 1,676 คน แยกเป็นสัญชาติไทยจำนวน 211 ครัวเรือน (ประชากรชาย 659 คน และประชากรหญิง 573 คน) และเป็นบุคคลพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้สัญชาติไทยจำนวนครัวเรือน 238 ครัวเรือน (ประชากรชาย 231 คน และประชากรหญิง 213 คน) อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่าประชากรในหมู่บ้านห้วย น้ำหนักที่ถือสัญชาติไทยมีหลายครัวเรือนที่สืบทอดเชื้อสายมาจากบรรพชนชาวกะเหรี่ยง

ภายในพื้นที่ของหมู่บ้านห้วยน้ำหนักประกอบด้วยหน่วยงานรัฐที่สำคัญคือ สถานีพัฒนา และส่งเสริมอนุรักษ์สัตว์ป่าราชบุรี และหน่วยพิทักษ์ป่าหนองตาตั้ง พื้นที่ของหมู่บ้านมีความอุดม สมบูรณ์เขียวขจีเนื่องจากมีแหล่งน้ำบริบูรณ์ มีบึงในบางปีที่น้ำแล้ง ในระยะฤดูแล้งตลอดเส้นทาง จากอำเภोजอมบึงผ่านอำเภอสวนผึ้งจะพบแต่ความแห้งแล้ง แต่เมื่อเข้าไปในหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก จะมีแต่ความเขียวขจี ซึ่งนับว่าเป็นความชาญฉลาดของชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยน้ำหนักที่เลือกตั้ง ถิ่นฐานในพื้นที่แห่งนี้

ภาพที่ 2. 10 พื้นที่ป่าไม้ในบริเวณอื่น ๆ ของอำเภอสวนผึ้งในฤดูแล้ง

ภาพที่ 2.11 พื้นที่ป่าเขียวขจีของหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก
(เปรียบเทียบกับพื้นที่ป่าไม้บริเวณอื่นๆของอำเภอสวนผึ้งในภาพ 2.10 ซึ่งถ่ายใน
เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 ของวันเดียวกัน จะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน)

ภาพที่ 2.12 ห้วยน้ำหนัก หรือ ห้วยอะนะ ในหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก

แหล่งน้ำที่สำคัญของบ้านห้วยน้ำหนักคือ ห้วยน้ำหนัก หรือที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า ห้วยอะนะ คำว่า "อะนะ" เป็นภาษากะเหรี่ยง หมายถึง "น้ำมากหรือน้ำหนัก" เป็นพื้นที่ประมาณ 1000 ไร่ ก่อให้เกิดแม่น้ำภาชีในเทือกเขาตะนาวศรี พื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณธรรมชาติและเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์ป่า ห่างจากชายแดนไทยกับพม่าประมาณ 7 กิโลเมตร ซึ่งเป็นผืนป่าแห่งสุดท้ายที่เหลือจากการบุกรุกของชาวบ้านแถบนี้ ได้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหนักตามโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อใช้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำ และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการบริโภค มีลักษณะเป็นอ่างเก็บน้ำไว้ใช้ในพื้นที่ 2,500 ไร่ ความจุในระดับที่เก็บกักน้ำระดับปกติคือ 2,450 ล้านลูกบาศก์เมตร สร้างเสร็จเมื่อพ.ศ. 2539 โดยใช้งบประมาณ 37.79 ล้านบาท ทำให้บ้านห้วยน้ำหนักมีน้ำกินน้ำใช้สำหรับบริโภคและสามารถทำการเกษตรตลอดปีโดยไม่ขาดแคลน นับว่าเป็นพื้นที่แห่งนี้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนักสามารถเพาะปลูกพืชผลและพืชไร่หลากหลายไว้บริโภคในครัวเรือน แต่มีครัวเรือนเป็นส่วนน้อยที่จำหน่ายส่งขายไปยังพื้นที่อื่น

ภาพที่ 2.13 ความอุดมสมบูรณ์ของพืชไร่และพืชสวนของชาวบ้านห้วยน้ำหนัก

วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนัก

หมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี มักตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบระหว่างเทือกเขาและจะสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือชุมชนโดยไม่มีรั้วล้อม แต่ละครัวเรือนจึงเดินไปมาหาสู่กันได้เสมอในชีวิตประจำวัน สมัยก่อนจะสร้างเป็นกระท่อมยกพื้นสูงมีเสาทั้งหมด 9 ต้น เสาเอกคือเสาที่อยู่บนหัวนอน พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าแฝกหรือใบไม้ ฝาบ้านใช้ไม้ไผ่สับ

ฟาก ภายในบ้านจะปิดกันห้องหนึ่งสำหรับลูกสาว บริเวณระเบียงบ้านใช้เป็นห้องรับแขกและแบ่งครึ่งหนึ่งเป็นครัว บ้านใดทำด้วยไม้ไผ่สามารถยกได้ยามคำคืน บริเวณหน้าบ้านมีเกราะผูกไว้เพื่อใช้เคาะเมื่อเกิดภัยในหมู่บ้าน

ภาพที่ 2.14 บ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก
(ทำด้วยไม้ไผ่สับฟากมุงหลังคาด้วยหญ้าแฝก)

ภาพที่ 2.15 เสื้อผ้าของผู้ชายชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนัก

ภาพที่ 2.16 เสื้อผ้าของผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนัก

1. การแต่งกาย แต่เดิมผู้ชายจะไว้ผมยาวโพกผ้าพันเป็นยอดแหลมออกจากหน้าผาก คล้ายวงช้าง (ทุโก้นุ) นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อสีน้ำเงินมีขลิบแดงที่คอเสื้อ ผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อทรงกระสอบยาวที่คอเสื้อเป็นรูปตัววี แขนกุด ส่วนผมจะหวีแสกกลาง ถ้าผมยาวจะม้วนเป็นมวยไว้ที่ด้านหลัง เด็กผู้หญิงแต่งกายด้วยเสื้อสีขาวยาวคลุมเข่าตลอด บริเวณรอบแขนหรือชายผ้าถุงปักด้วยด้ายสีแดงหรือเม็ดพืช เครื่องประดับของชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะทำด้วยเงิน เช่น สร้อยในอดีต ชาวกะเหรี่ยงทุกคนจะต้องมีสร้อยขวัญไว้ประจำทุกคนและเมื่อถึงงานประเพณีกินข้าวห่อในเดือน 9 จะต้องสวมสร้อยขวัญไว้ประจำทุกคน นอกจากนี้ผู้หญิงยังนิยมสวมกำไลเงินมีลักษณะคล้ายตัวหนอนงอเข้าหากัน ปลายทั้ง 2 ข้างแหลมมีช่องว่างสามารถสวมได้พอดีข้อมือ แต่ปัจจุบันนี้จะแต่งกายแบบกะเหรี่ยงเฉพาะในงานพิธีสำคัญเช่น พิธีกินข้าวห่อ เป็นต้น

2. ภาษา ชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในหมู่บ้านน้ำหนักส่วนใหญ่จะสามารถพูดได้ทั้งภาษากะเหรี่ยงและภาษาไทย ส่วนภาษาเขียนนั้นจะไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเอง

ภาษากะเหรี่ยงนั้นจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน - ทิเบตและมีผู้ศึกษาลักษณะเสียงของภาษากะเหรี่ยงพบว่า มีเสียงพยัญชนะเดี่ยว 24 เสียง พยัญชนะประสม 32 เสียง เสียงสระเดี่ยว 9 เสียง เสียงสระประสม 3 เสียง วรรณยุกต์ 4 เสียง ส่วนภาษาเขียนนั้นจะไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเอง แต่ได้ใช้รูปแบบตัวอักษรของมอญ พม่าใช้เขียนแทน นอกจากนี้ยังมีการใช้คำนำหน้าชื่อโดยแบ่งตามเพศ เช่น ผู้ชายใช้คำว่า“เอ้อ” ผู้หญิงใช้คำว่า“นาง”

3. อาหาร อาหารหลักของคนกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ได้แก่พืชผักที่หาได้จากธรรมชาติมาปรุงด้วยวิธีต่าง ๆ อาหารในชีวิตประจำวันคือ ข้าว พริก เกลือ และนิยมบริโภคอาหารที่มีรสเผ็ดจัด เช่น น้ำพริก แกงเผ็ด แกงส้ม เป็นต้น น้ำพริกของคนกะเหรี่ยงมีปลาร้าเป็นเครื่องปรุงหลัก ตำกับพริก ปรุงรสด้วยเกลือ ปลาร้าคนกะเหรี่ยงเรียกว่า กะปิ ส่วนแกงเผ็ดและแกงส้มเครื่องแกงจะเป็นพริก ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด และปลาร้าสับละเอียดเผาจนหอม โดยแกงเผ็ดจะใช้เนื้อสัตว์และมะเขือเทศ ส่วนแกงส้มไม่นิยมใส่เนื้อสัตว์ แต่จะใช้ผักที่มีรสเปรี้ยว ได้แก่ ใบกระเจี๊ยบป่า มะเขือส้ม ฯลฯ เพื่อช่วยในการปรุงรสอาหาร

ภาพที่ 2.17 สวนพริกกะเหรี่ยง

ภาพที่ 2.18 พริกกะเหรี่ยง

ภาพที่ 2.19 แกงไก่ใส่หัวปลุก (พอ ซอ เต ลอ คื่อ) ภาพที่ 2.20 แกงเย็นปลา (ญ่า โฟ จื่อ ที)

4. การละเล่นของชาวกะเหรี่ยง การแสดงพื้นเมืองของชาวกะเหรี่ยงคือ การละเล่นร้องเพลงโต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง และคนเล่นดนตรี เครื่องดนตรีที่ใช้คือ แคน ลักษณะยาวประมาณ 5-6 ศอก มีกลองให้จังหวะนักดนตรีและนักร้องจะอยู่กลางวงที่มีนักรำล้อมรอบเป็นวงกลม ผู้รำจะยืนเป็นคู่ชาย-หญิงเสมอกัน (จะไม่ซ้อนตัวเหมือนรำวงทั่วไป) เมื่อคนร้องจบผู้รำจะแสดงท่ารำประกอบทำนองเพลงโดยยกมือขึ้นสูง ม้วนมือเป็นท่ารำเดินเคลื่อนไหวไปตามแถว วงกลมสลับกับการหยุดยืนและตบมือตามจังหวะปฏิบัติท่ารำเช่นนี้สลับกันไป

ภาพที่ 2.21 ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนักเล่นดนตรี

ภาพที่ 2.22 แคน เครื่องดนตรีของชาวกะเหรี่ยงห้วยน้ำหนัก

เพลงที่ใช้รำรำคือ เพลงกะชาก่อง หมายถึง พระพุทธเจ้า กล่าวถึงคุณงามความดีของพระพุทธเจ้า (จะใช้ในโอกาสงานรื่นเริง งานต้อนรับอวยพรแก่แขกผู้มีเกียรติ)

เพลงกองก่องก้วย หมายถึง นกป่าชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายนกแซงแซว แต่เสียงร้องคล้ายนกกาเหว่า ใช้ในโอกาสงานรื่นเริงหรือเป็นการร้องด้นกลอนสดในงานประเพณีต่างๆซึ่งถึงแม้ทำนองจะเศร้าสร้อยแต่ทำนองของบทเพลงก็จะกล่าวถึงความสุขสมหวัง

เพลงพื้นบ้านของกะเหรี่ยงที่ใช้ร้องในโอกาสต่าง ๆ หลายบทเพลง เช่น

1. เพลงกล่อมลูก เช่น เพลงจะปะจิ่ว ซึ่งแปลว่า คนขี้เกียจ
2. เพลงเกี้ยว เป็นเพลงที่ใช้โต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาว มักใช้ในงานเทศกาลสงกรานต์ งานประเพณีกินข้าวห่อ
3. เพลงรำแคน เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมในหมู่กะเหรี่ยง เพราะมีทำนองที่สนุกสนาน เช่น เพลงกอง ก่อง ก้วย
4. เพลงที่ใช้ร้องในงานแต่งงาน เช่น เพลงขอกระบอกน้ำ เพลงขอเหล้า เป็นต้น
5. เพลงที่เกี่ยวกับงานศพ เป็นเพลงที่ใช้ขับร้องเฉพาะประเพณีเท่านั้น เพราะถือว่าไม่เป็นมงคลต่อผู้ร้องและผู้ฟัง สำหรับเครื่องดนตรีจะเป็นแคน กลอง ฉิ่ง ฉาบ กรับ

สำหรับการละเล่นที่ชาวกะเหรี่ยงนิยมเล่นในช่วงเทศกาลสำคัญ คือ สะบ้า ซึ่งการละเล่นสะบ้าของชาวกะเหรี่ยงมีลักษณะวิธีการเล่นคล้ายกับชาวมอญ

ภาพที่ 2.23 การละเล่นพื้นบ้านของเด็กกะเหรี่ยง
(เด็กกะเหรี่ยงที่โตกว่าจะถ่ายทอดการละเล่นไปสู่เด็กที่เล็กกว่า)

ภาพที่ 2.24 บ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยงบางหลังที่สร้างติดพื้นดิน

ภาพที่ 2.25 วิธีชีวิตของสตรีกะเหรี่ยง

ภาพที่ 2.26 เด็กกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนัก
ส่วนใหญ่ยังขาดมาตรฐานของคุณภาพชีวิต

" ก่อ แผล" หรือกะโด้ง

"โซโต้" หรือครกกระเดื่อง

"กือ"หรือ กระบุง

ภาพที่ 2.27 เครื่องมือเครื่องใช้ของกะเหรี่ยงในครัวเรือน

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยน้ำหนัก

สภาพสังคม วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านห้วยน้ำหนัก อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีการเปลี่ยนแปลงไปในทุกด้าน กล่าวคือ ด้านสถาบันครอบครัว พบว่าขนาดของครอบครัวเล็กลง บทบาทของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเปลี่ยนไป ประชาชนเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมเป็นรับจ้าง และทำงานในเมืองมากขึ้น สภาพบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบทันสมัยขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้านหลายอย่างเลิกใช้แล้ว มีการใช้เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าและเทคโนโลยีจักรกลมากขึ้น ด้านสถาบันการศึกษานั้น โรงเรียนมีบทบาทมากขึ้น เด็ก ๆ มีโอกาสได้เข้าโรงเรียนเพิ่มขึ้น อัตราการเรียนต่อหลังระดับมัธยมศึกษามีเพิ่มมากขึ้น การเรียนในโรงเรียน

ช่วยให้ชาวกะเหรี่ยงสามารถพูดภาษาไทยได้ดีและได้รู้จักอาชีพใหม่ ๆ ด้วย ด้านการสาธารณสุข นั้น การรักษาพยาบาลแผนใหม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง มีการใช้ส้วมที่ถูกต้องสุขลักษณะ และการคลอดส่วนใหญ่ไปที่สถานพยาบาลของรัฐ ด้านสถาบันความเชื่อและประเพณีนั้นการนับถือ ศาสนามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ส่วนใหญ่ยังคงนับถือศาสนาพุทธ แต่ในระยะหลัง ๆ มีผู้ เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นจำนวนมาก เนื่องจากคริสต์ศาสนาได้ช่วยเหลืออุปการะ ครอบครัวยาวกะเหรี่ยง โดยเฉพาะการให้ความอุปการะแก่เด็ก ๆ ในด้านการศึกษา ในส่วนของ ประเพณีสำคัญในปัจจุบันนี้ชาวบ้านให้ความสำคัญน้อยลง กล่าวคือยังคงทำกันอยู่ในลักษณะ "การ รักษาประเพณี" เท่านั้น และประเพณีบางอย่างได้ล้มเลิกไปแล้ว เช่นประเพณีเกี่ยวกับผู้นำทาง ไสยศาสตร์ที่ค่อย ๆ สิ้นสูญไปเมื่อผู้นำดังกล่าวสิ้นชีวิตลงและไม่มีผู้สืบทอดกิจกรรมในด้านนี้ ด้าน สถาบันพักผ่อนหย่อนใจได้เปลี่ยนจากการมีกิจกรรมร่วมกันมาเป็นกิจกรรมส่วนตัวที่ต่างแสวงหา กันเอง การดูโทรทัศน์นับเป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตามหน่วยงานของ รัฐได้เข้ามามีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น การแนะนำอาชีพต่างๆที่เหมาะสม แก่ชาวบ้าน การพัฒนาถนน แหล่งน้ำ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น